

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli d. 14 Febr. 1868, kl. 1 e. m.

*Memorial, angående verkställd undersökning och granskning af
Riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning.*

Jemlikt 4 § af den för Banko-Utskottet gällande instruktion, åligger det Utskottet att undersöka Riksbankens tillstånd samt huru densamma sedan nästföljande riksdag styrd och förvaltda blifvit.

I och för fullgörandet af denna föreskrift har Utskottet tagit kännedom såväl af Banko-fullmäktiges protokoll för tiden från och med 1867 års början, som af de berättelser angående Riksbanken, hvilka, afgifna dels till innevarande Riksdag utaf de sistlidet år församlade Revisorer, dels till Banko-Utskottet utaf Fullmäktige, redan kommit till Riksdagens kännedom, den sistnämnda genom Utskottets Memorial N:o 1; och har Utskottet härvid med synnerlig uppmärksamhet följt de åtgärder, som afsett silfverutvexlingens fortgång och bestånd.

Då de utaf Revisorerne samt Banko-fullmäktige afgifna berättelser innefatta upplysning om de viktigare bland Fullmäktiges åtgärder, har Utskottet ansett sig kunna, i den framställning Utskottet nu, efter fulländad granskning, går att göra, inskränka sig till omförmälade endast af sådant, som funnits påkalla särskildt yttrande.

Detta har syntes Utskottet vara förhållandet hufvudsakligen beträffande vissa bland de åtgärder, Fullmäktige beslutat i anledning af några under de sista månaderna utaf förlidet år skedda mera betydliga uttagningar från Riksbanken utaf silfvermynt. Det inträffade nemligen att, förutom smärre uttagningar af silfvermynt, hvilka ständigt ega rum, requisitioner utaf sådant till betydligare belopp från och med den 6 November till och med den 18 December gjordes en till två gånger i hvarje vecka å summor af 20 till 25,000 specier i sender; hela den summa, som i nu omförmälda större poster från Riksbanken uttagits, uppgår till omkring 225,000

*Fullm. berätt.
§ 8, om för-
rådet af
omyntadt
silfver, samt
§ 9 om till-
gången å
prägladt
silfvermynt.*

specier eller 900,000 R:dr R:mt, och har, efter hvad Utskottet inbemat, utlemnats i hela specier eller 4 R:dr R:mt-stycken, med undantag af en jemförelsevis obetydlig del, som lärer utlemnats i silfvermynt af 1 R:dr R:mts valör.

Innan Utskottet redogör för de förhandlingar, hvilka i anledning af nämnda silfveruttagningar hos Fullmäktige förekommit, bör Utskottet till upplysning vid frågans bedömande omförmäla: att å ifrågavarande silfveruttagningar till Riksbanken inlemnats skriftliga requisitioner, hvilka, tillfälligtvis i kassakontoret förvarade, för Utskottet företetts, med undantag af tvänne, som icke hittills kunnat tillrättas; samt att dessa requisitioner innefattat begäran om ett visst, emot uppgifvet belopp i riksmünt svarande, antal silfverspecier, med undantag af en för den 13 December, deri alternativt ifrågasatts att emottaga plantssilfver »efter beräkningsgrund 36 $\frac{2}{3}$ R:dr R:mt per Kölnisk mark fint Hamburger prof och vigt.»

Då utlemnandet af silfvermynt tillhör Riksbankens dagliga rörelse och verkställes omedelbart från kassakontoret, förefanns ingen anledning till särskild uppmärksamhet härå från Fullmäktiges sida, eller omförmälände deraf i deras protokoll, förrän förhållandet ansågs kräfvä särskilda åtgärder.

Det första tillfälle, då ämnet till Fullmäktiges protokoll omförmäles, var när den Fullmäktiges deputerad, hvilken detsamma enligt den mellan deputerade bestämda fördelning af göromålen närmast tillhörde, nemligen Rådman Björck, den 5 December gjorde framställning härutinnan.

Rådman Björck yttrade då, att som Bankens vaxelhandel hade till ändamål icke allenast att bespara den enskilde omsorgen och kostnaderna för tillgodogörande härstädes af den utländska valuta, han kunde hafva att disponera, samt att sålunda bereda Riksbanken tillgång på silfver för myntning, utan jemväl att befria landet från de utgifter, som voro förenade med silfrets ut- och införande, då detta kunde förekommas genom afgifvande af vaxlar utan att deraf uppstode större förlust, än som föranleddes af utförseln, vare sig af myntadt eller omyntadt silfver, någon åtgärd syntes nödvändig för att söka uppfylla det sednare syftemålet och sålunda hämma den då pågående exporten af myntet. Vål vore det tydligt, att en alltför hastig eller alltför stor nedsättning af de under många år högt upprätthållna kurserna skulle framkalla en spekulation, som, påkallande mindre omsorg än silfverexporten, inom kort under nuvarande förhållanden skulle uttömma Riksbankens tillgångar; och likaså vore det antagligt att, om Riksbanken skulle med någon större framgång söka bringa kursen ned, man måste någon gång underkasta sig att öka tillgången genom köp till kurser, som möjligen icke stode i noggrannt förhållande till diskonton, beräknad med afseende å försäljningskurserna. De olägenheter, som deraf kunde uppkomma, skulle likväl vid tillämpningen kunna väsendtligen förringas; och för att i möjligaste måtto bespara utgifterna för silfvertransporten äfvensom särskildt myntningskostnaden, syntes det derföre nödigt att Riksbanken småningom sökte nedbringa kursen å Hamburger Banko till det belopp, att silfverutförsel, som

nu kunde ske vida billigare än förut, icke framtvängades, der den kunde undvikas. I öfverensstämmelse härmed syntes Fullmäktige böra rätta de bestämmelser, hvilka det enligt 9 § i Banko-reglementet tillkomme Fullmäktige att lemna för köp och försäljning af vaxlar, hvarjemte borde tagas i öfvervägande huruvida särskilda åtgärder erfordrades, för att bereda tillgång till den metalliska kassans upprätthållande till nödigt belopp.

Denna framställning jemte andra vid samma tillfälle väckta förslag om åtgärder i anledning af den fortgående minskningen af metalliska kassan togs under förnyadt öfvervägande vid ett sammanträde fyra dagar derefter, eller den 9 December, då Fullmäktige, som, i afseende på tillämpningen af Banko-reglementets föreskrift att kursen vid köp och försäljning af vaxlar för Riksbankens räkning skall af Fullmäktige bestämmas, i allmänhet plägat gå tillväga sålunda, att allenast en maximikurs för köp och en minimikurs för försäljning bestämts med öfverlemnande åt vaxel-deputerade att inom dessa gränser handla efter omständigheterna, meddelade, i afseende på köpe- och försäljningskurserna, bestämmelser att tills vidare af Fullmäktiges deputerade för vaxelärendena iakttagas.

Öfver den af Rådman Björck uti hans nyss omförmälda framställning i allmänhet uttalade grundsats att Riksbanken borde söka nedbringa kursen samt på antydt sätt hålla densamma lägre, än förhållandet hittills öfverhufvud varit, förekommer i Fullmäktiges protokoll icke något yttrande; men det kan i denna fråga förtjena uppmärksamhet att, oaktadt vaxelkurserna under den sednare tiden fortfarande stått lika högt eller till och med högre än förut, och oaktadt Riksbanken rättat sina försäljningskurser efter de å börsen gängse, densammas behållning i utländska valutor samt deraf beroende tillfälle att aflåta vaxlar varit så strängt anlidade, att denna behållning till största delen åtgått, utan att kunna i motsvarande mån åter fyllas; ett förhållande, som måste hafva inträffat desto mera, om Riksbanken försålt vaxlar till lägre kurs, än den å börsen gällande, samt för köp af vaxlar erbjudit endast en kurs, som mera betydligt understeg den, hvilken af goda vaxelgifvare kunnat å börsen erhållas.

Vid sammanträdet den 12 December anmälde Rådman Björck att han, i anledning af de fortfarande uttagningarne af silfvermynt, under hand sökt göra sig underrättad huruvida icke vederbörande kunde finnas benägna att i stället mottaga plantssilfver. För utlemnande af sådant hade Riksbanken hittills betingat ett pris af 37 R:dr R:mt per Kölnisk mark finsilfver efter Hamburger prof och vigt; men då detta pris vore högre, än som motsvarades af det verkliga silfvervärdet, beräknadt efter silfvermyntets vigt och halt, och då dessutom vid utförsel af myntadt silfver så väl myntningskostnaden som den till legering använda kopparen ginge för landet förlorad, ansåg Rådman Björck, att man icke borde under alla omständigheter vidhålla det hittills fordrade, nyss nämnda priset på plantssilfver, utan, när sådant af omständigheterna föranleddes, heldre utlemna plantssilfver till pris efter värdet, än

att öka förlusten med kopparvärdet och myntningskostnaden. Enligt Fullmäktiges den 21 Januari 1864 fattade beslut vore väl åt Fullmäktiges deputerade medgifvet att aflåta omyntadt silfver till ett pris af 36 R:dr 80 öre per Kölnisk mark finsilfver; men äfven detta pris vore i sjelfva verket för högt, då en Kölnisk mark finsilfver i verkligheten motsvarade endast 36 R:dr 66 $\frac{2}{3}$ öre, eller något obetydligt derutöfver; och hemställde derföre Rådman Björck, som yttrade sig hafva anledning antaga att de nuvarande uttagningarne af myntadt silfver skulle blifva förebyggda om plantsilfver finge lemnas till pris af 36 R:dr 66 $\frac{2}{3}$ öre per Kölnisk mark fint, om icke deputerades bemyndigande borde utsträckas derhän, att plantssilfver kunde sålunda få utlemnas, när sådant finnes för Riksbanken fördelaktigt, utan att dock samma pris för alla fall blefve gällande.

Sedan vid nämnda sammanträde den 12 December Grosshandlaren Schwan tillkännagifvit, det han vidtagit åtgärder för att inhemta upplysningar, som på den förevarande frågan hade inflytande, beslöts, att densamma skulle hvila i afvaktn på berörda upplysningar.

Vid sammanträdet den 19 December framställde Rådman Björck ånyo begäran derom att Fullmäktige måtte fatta beslut öfver det af honom gjorda förslaget om nedsättning af priset på omyntadt silfver; hvarpå Fullmäktige yttrade, att som den åtgärd, om hvilken förut varit fråga och hvilken Fullmäktige nu förklarade böra vidtagas, att nemligen i stället för hela specier utlemna smärre silfvermynt, antagligen skulle verka till upphörande af den ifrågavarande operationen, så ville Fullmäktige först afvakta erfarenhet härom, innan Fullmäktige beslöto nedsätta priset på plantssilfver, en åtgärd, mot hvilken å en annan sida väsentliga betänkligheter företedde sig.

Emot detta beslut anmälde Rådman Björck vid det följande sammanträdet reservation, under erinran att han af Fullmäktige blifvit anmodad att med den person, som hufvudsakligen uttagit silfver, inleda samtal derom, att han skulle taga plantsilfver i stället för mynt, och åtagit sig detta uppdrag under uttryckligt förbehåll att åtminstone någon nedsättning i det bestämda och förut tillkännagifna priset skulle medgifvas, samt att, efter en sådan underhandling, något bestämdt besked borde lemnas till svar å det redan af silfveruttagaren gjorda anbudet, derest detsamma vid ytterligare silfveruttag förnyades; hvilken reservation åter föranledde Grosshandlaren Schwan och Fullmäktiges ordförande att i dernäst följande sammanträde den 2 Januari till protokollet afgifva den anmärkning att, då fråga samtalsvis utom protokollet förevar om inledande af underhandling angående utlemnande af silfverplantsar i stället för myntadt silfver, Fullmäktige icke fränsade sig och icke kunde fränsäga sig rättigheten att i sista hand pröfva antagligheten af det pris å omyntadt silfver, som tilläfvventyrs kunde blifva erbjudet, och att följaktligen Rådman Björcks framställning syntes vara föranledd af någon missuppfattning.

De ifrågavarande silfveruttagningarne hade emellertid, såsom redan är omfördt, med den 18 December upphört.

De genom Banko-reglementet till Fullmäktiges iakttagande lemnade bestämmelser i afseende på fullgörandet af Riksbankens, enligt lagen för Rikets Ständers Bank af den 1 Mars 1830 stadgade skyldighet att, när så påfordras, sina sedlar med Svenskt silfvermynt inlösa, innefattas, bland annat, i 16 §, som ålägger Fullmäktige tillse att, såvidt ske kan, prägladt silfvermynt af alla fastställda sorter städse må finnas i förråd, samt i 20 §, hvarigenom åt Fullmäktige öfverlemnas att kunna, i stället för Svenskt silfvermynt, från Banken utgifva ej allenast utländska silfvermyntsorter mot det af Fullmäktige fastställande utvexlingspris, utan äfven silfver- och guldplantsar mot det pris, som Fullmäktige, med afseende å Bankens fördel och med ledning af priset å silfver och guld på utrikes orter, bestämma.

Ehuru förstnämnda föreskrift icke uttryckligen berättigar den, som emot Riksbankens sedlar begär silfvermynt, att ovilkorligen utfå sådant å den valör, han önskar, lærer dock samma föreskrift knappast, vare sig fråga är om mindre eller större uttag af silfvermynt, kunna anses gifva anledning till frångående af uttagarens önskan i annat fall, än att hinder eller svårighet mött för anskaffande eller vidmagthållande af nödigt förråd utaf någon viss valör; och upprätthållandet af Riksbankens anseende samt förtroendet till dess förmåga att fullgöra sitt åliggande i afseende på landets myntväsende torde minst medgifva ett godtyckligt förfarande härutinnan i de fall, då fråga är om liqvider till utlandet.

Vidkommande åter tillämpningen af den Fullmäktige medgifna rättigheten att i stället för mynt kunna utgifva silfver i plants, när uttagaren vill med så beskaffad valuta för Riksbankens sedlar åtnöjas, finner Utskottet det i allmänhet icke kunna leda till förlust, utan tvärtom, särskildt när det kan antagas att silfret är ämnadt till liqid i utlandet, utgöra en fördel för Riksbanken och landet i det hela att i stället för mynt lemna plantssilfver till ett pris i Riksbankens sedlar, som ej understiger värdet i samma sedlar af det silfver myntet innehåller, eller, för att begagna ett annat uttryck, att för en qvantitet fint silfver i plants utaf t. ex. en Kölnisk vigtmark åtnöjas med samma belopp i Riksbankens sedlar, som det, mot hvilket Riksbanken är ovilkorligen förpligtad att utlemna samma qvantitet fint silfver i myntad form; enär, om myntet utföres ur landet och nedsmältes eller eljest blifver borta, landet, jemte den i båda fallen inträffande minskningen af dess silfverförråd, vid myntets utförande ytterligare förlorar värdet såväl af den i myntet inlagda ganska betydliga qvantiteten koppar, som af det på myntets tillverkande använda arbete.

Utgående från dessa åsikter, har Utskottet ansett sig böra meddela Riksdagen kännedom om hvad i förevarande ämne hos Banko-fullmäktige förekommit samt dervid uttala den mening,

1:o

att, ehuru Utskottet anser Fullmäktiges beslut om utlemnande vid de ifrågavarande tillfällena af silfvermynt å smärre valörer i stället för begärda hela specier icke väl öfverensstämman med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende; Utskottet likväl, då detta beslut ej kan anses innefatta något öfverträdande af gällande föreskrifter, finner detsamma icke böra till anmärkning föranleda.

2:o

att Utskottet anser det hafva varit med Riksbankens fördel öfverensstämmande, om Fullmäktige i förevarande fall, genom erbjudande af silfver i plants till ett lägre pris, än det hittills medgifna, sökt förebygga uttagningen af myntadt silfver.

*Ang. inköpta
Arméens ackordsamorteringsskuld samt Smålands hypoteksföreningens obligationer.*

Fullmäktige hafva, i § 2 af deras berättelse, sid. 5, omförmält, hurusom de, på framställning af Kongl. Konvoykommissariatet, för Riksbankens räkning inköpt Arméens ackordsamorteringsskuld samt Smålands med flera provinsers hypoteksföreningens obligationer å R:dr 157,050 samt Smålands med flera provinsers hypoteksföreningens obligationer å R:dr 84,700, hvilket inköp skedde i December månad förlidet år till ett pris af 80 procent utaf obligationernas nominalvärde, med godtgörande af den i obligationerna vid liiquidationsdagen upplupna ränta.

Då Riksbanken redan derförutan innehade obligationer till ett belopp, som måste anses alltför stort, synnerligen med afseende på den ringa säljbarheten utaf en betydlig del bland obligationerna, och då, vid tiden för inköpet, Riksbankens ställning var sådan, att snarare kunde förutses ett behof att afyttra en del af de redan innehafvande obligationerna, än tillfälle att öka behållningen utaf dylika valutor, skulle Utskottet hafva ansett sig böra ogilla denna åtgärd, såvida icke dervid bort tagas i betraktande, att inköpet skett för att underlätta realiserandet af handels- och sjöfartsfondens tillgångar vid deras öfverlemnande från Konvoykommissariatet till Statskontoret, samt för öfrigt den på obligationsköpet använda summa varit af jämförelsevis mindre betydighet; med afseende på hvilka sistnämnda omständigheter Utskottet hemställer

3:o

att Riksdagen må låta vid Fullmäktiges ofvanberörda åtgärd bero.

*Rev. berätt.
§ 43, ang.
granskning
af Diskont-
kontorets
förvaltning
under år
1866.*

Som det vid sistlidna riksdag fattade beslut att granskning af Diskontkontorets i Stockholm förvaltning skall verkställas af särskilde revisorer först med detta år träder i verket, hafva de sistlidet år församlade Revisorer af Statsverket, Riksbanken och Riksgälds-kontoret, på sätt deras berättelse i §§ 43 och 44 omförmäler, granskat nämnde kontors förvaltning under år 1866; och som de anmält att någon anledning till anmärkning icke förekommit, får Utskottet

4:o

tillstyrka, att åt styrelsen öfver Bankens Diskontkontor må meddelas decharge för kontorets förvaltning under år 1866.

Den af Fullmäktige i 6 § af deras berättelse gjorda erinran om behovet af ändring i Banko-reglementets 13 §, med afseende på behandlingen af utländskt guldmynt, som till in- eller utväxling i Riksbanken förekommer, vill Utskottet iakttaga vid blifvande granskning af berörda reglementsparagraf.

Fullmäktiges berätt. § 6, om föreskrifterna rörande in- och utväxling af utländskt guldmynt.

Vid den nu verkställda granskningen har Utskottet funnit, det Banko-fullmäktige med nit och omsorg städse motsvarat det dem lemnade viktiga förtroende; och Utskottet tillstyrker därför,

Decharge för Banko-fullmäktige.

5:o

att decharge må meddelas Fullmäktige för förvaltningen af Riksbanken under år 1867.

Stockholm den 13 Februari 1868.

På Banko-Utskottets vägnar:

Carl Axel Mannerskantz,
vice Ordförande.

Reservationer:

vid punkten 1:o:

af Herr *G. de Maré*, som ville hafva antecknadt, att han ej med sin röst bidragit till Utskottets i denna punkt afgifna yttrande.

af Herr *Jöns Rundbäck*: »Då silfveruttagningen ur Riksbanken från den 6 sistlidne November till den 18 derpå följande December var så betydlig, att icke mindre än

225,000 specier eller 900,000 R:dr R:mt i endast större poster under denna korta tid på requisition utlemnades, hvarigenom Riksbankens förut hårdt anlitate metalliska kassa, särdeles den del deraf, som bestod af hela specier och utrikes vexlar, på ett oroväckande sätt förminskades; så har jag icke i likhet med Utskottet kunnat finna Banko-fullmäktiges åtgörande, att, i sammanhang med utlemnandet af ett så stort belopp specier, jemväl utlemna "en jemförelsevis obetydlig del i silfvermynt af 1 R:dr R:mts valör", böra få namn af godtycklighet eller vara af sådan beskaffenhet, att Fullmäktige därför borde erhålla en offentlig tillrättavisning.

Visserligen — det medgifves gerna — är grannlagenhet och värdighet allestädes på sin plats och åligger framför allt den eller de, som erhållit ett stort förtroende; men att Fullmäktige vid ifrågavarande operation skulle hafva felat mot goda tonens fordringar eller så förnärmat sin värdighet, att de derigenom satt Riksbankens kredit och anseende i fara, det kan jag så mycket mindre fatta som jag icke känner af hvad beskaffenhet de operationer voro, som förorsakade den starka påkänningen å Riksbankens specieförråd. Något beslut att utlemna myntadt silfver af mindre valör i stället för hela specier hafva Fullmäktige icke heller fattat, likasom man ej kan säga att utlemnandet af $\frac{1}{4}$ -specier missbrukats då blott "en obetydlig del" i detta myntslag levererats; men om ock för den händelse denna obetydliga del af $\frac{1}{4}$ -specier, som utlemnades innan Fullmäktige derom samtalade, åstadkom den verkan, hvarom Memorialet lemnar upplysning, eller att silfveruttagningen i stor skala från och med den 19 December upphörde; så synes detta i sanning oskyldiga medel vara väl valt för att i en kritisk tidpunkt upprätthålla Riksbankens utvexlingsförmåga och kredit och därför kan jag för min del icke finna att Fullmäktige uti nu ifrågavarande fall ovärdigt förfarit; hvarföre ett småaktigt mästrande härutinnan synes mig ganska öfverflödigt."

vid punkten 2:o:

af Herr *Mannerskantz, C. A.*: "I det yttrande vid punkten 2:o, hvarigenom af Utskottet emot Banko-fullmäktige blifvit anmärkt, att de ej, genom nedsättning af priset på omyntadt silfver, förekommit den uttagning af silfver i myntad form, som af en större penningeanstalt i hufvudstaden under sistlidne November och December månader blifvit verkställd — har jag ej kunnat instämma. Den ifrågavarande silfveruttagningen kan ej anses, hvarken hafva varit så betydande med hänseende till dess inverkan å Riksbankens metalliska kassa, eller hafva innefattat en så vinstgivande spekulation för den, som försökt densamma, att Banko-fullmäktige deraf bort låta förleda sig, att så lågt, som uttagaren fordrat, nedsätta det pris å silfverplantsar, som under flera föregående år varit bestämdt och som då visat sig vara tillräckligt att förekomma utförsel af större belopp silfver i myntad form; — och så mycket mindre synes en så stor nedsättning, långt under det pris till hvilket omyntadt silfver kan af Riksbanken

banken sjelf anskaffas, hafva bort af Fullmäktige medgifvas, som den måste hafva haft till följd jemväl en sådan sänkning i priset å från Riksbanken aflåtna vaxlar, som säkerligen skulle hafva tillskyndat denna Bank en mycket större förlust än den, som det verkställda jemförelsevis mindre betydliga uttaget af myntadt silfver kunnat för densamma förorsaka. Och har jag så mycket mera skäl att afstyrka ett godkännande af Utskottets anmärkning, som jag anser densamma åsyfta, att inom alltför trånga gränser inskränka den rättighet, att, till af Fullmäktige sjelfve bestämda priser, köpa och sälja både vaxlar och silfverplantsar, som Fullmäktige enligt gällande reglemente hittills egt, och som måste vara desto angelägnare att jemväl hädanefter oförminskad åt Riksbankens styrelse bevara, som den för denna styrelse utgör ett af de viktigaste villkoren för möjligheten, att kunna bibehålla Riksbanken i nog fast och säker ställning, gent emot de starka och skickligt styrda penninge-anstalter, som på sednare tider i dess närhet uppstått."

Uti denna reservation hafva Herrar *J. C. Kuylenstjerna*, *C. G. Indebetou* och *G. de Maré* instämt.

Suppleanterne Herrar *A. G. Hedenberg* och *Ola Lasson*, som vid dechargeberättelsens justering i stället för ordinarie ledamöter intagit säte i Utskottet, ville hafva anmält, att de icke deltagit i öfverläggningarne och beslutet om det i 2:dra punkten innefattade yttrande.